

Textens tomrum – Sagan om tandfen

Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. - Svenska/Svenska som andraspråk, Årskurs 4-6

Syfte

Att leka med "textens tomrum", samt att eleverna får skriva en text anpassad för syfte, situation och en verklig mottagare, en saga som framförs för en yngre elevgrupp.

Läraren reflekterar om textens tomrum

Jag tycker om tomrummen i böcker och filmer och att låta eleverna skriva texter som fyller dessa rum med innehåll. Myten om tandfen är just ett sådant: Vad ska hon ha tänderna till? Vilken är tandfens vinning av att flyga jorden runt och dela ut guldpengar till barn?

Det här läsåret har jag som personligt utvecklingsmål att utveckla mina elevers förmåga att anpassa sina texter efter syfte, situation och mottagare. Ofta skriver eleverna texter där jag är enda läsaren och då blir det lätt slarv med anpassningen. Eleverna glömmer den tänkta läsaren och skriver för mig, lämnar saker outvecklade eller utan förklaring därför att de vet att jag vet vad de menar. Därför bestämde jag mig för att låta eleverna avsluta höstens sagoprojekt med att skriva en trovärdig saga om tandfen. Sagan skulle förklara vad hon ska ha tänderna till och målgruppen skulle vara skolans ettor, som ju håller på och tappar sina mjölkätänder. De skulle få en saga att tro på!

Det blev verkligen en rolig och lärorik uppgift som engagerade eleverna. Den slutliga uppläsningen blev mycket lyckad och uppskattad av både sjuor och ettor. Jag upplevde också att eleverna fokuserade på anpassning till mottagaren, ur skriftlig synpunkt ledde arbetet med exempelmeningar att eleverna tog ett stort kliv framåt när det gäller meningsbyggnad.

Förutsättningar för skrivandet – Om sagor

Det här blev alltså slutuppgiften i arbetet med sagor. I förarbetet läste vi olika sagor, pratade om fabler, myter, legender och sägner förutom de självklara konst- och folksagorna. Vi läste långa, vuxnare versioner av sagor och förenklade, barnanpassade och diskuterade för- och nackdelar med detta. Eleverna läste och analyserade Grimm-sagor i grupper, sagor som sedan tvärgruppsredovisades. Vi pratade om sagans form, sensmoral och typiska kännetecken.

Inledande del till slutuppgiften

Arbetet med sagan om tandfen inleddes med att vi pratade om tandfen, för de elever som eventuellt inte kände till henne. Sedan fick eleverna diskutera i grupper: Vad ska tandfen ha tänderna till? Jag pratade om tomrummet och att eleverna skulle komma på förslag som passar sagans form.

Därefter presenterade jag ett planeringsblad där grupperna skulle diskutera och skriva ner idéer kring följande punkter:

- Presentation: Sagan ska handla om tandfen, vem är hon? Är hon god eller ond? Var bor hon?
- Problem: Vilket problem har tandfen (som tänderna ska lösa)
- Upptrappning: Vad händer som gör problemet värre? Tänk på talet tre, hon ska göra tre försök.
- Vändpunkt: Vad ska hända som förändrar situationen?
- Upplösning: Tänderna ska lösa tandfens problem. Sagan ska sluta så här: "... och sedan den dagen flyger tandfen varje natt runt jorden för att hämta fler mjölkätänder."
- Sensmoral som förmedlas är: Lägg dina tänder under kudden/i ett vattenglas så blir du belönad.

Skrivprocessen

Eleverna skriver sina sagor individuellt, det är upp till varje skribent i vilken utsträckning man vill använda sig av gruppens idéer eller fantisera på egen hand. Första utkastet bearbetas efter kamratrespons med fokus på skrivsituation och innehåll. Kamraten utgår från planeringen hjälper till där det eventuellt saknas viktiga delar. Eleverna bearbetar texten och lämnar in.

Eleverna får en föreläsning om de utvecklingsområden läraren upptäckt vid läsningen. Läraren har tagit en exempelmening från varje elevtext (anonymt) och samlat dessa i ett dokument. Eleverna diskuterar parvis vad som är fel/kan utvecklas i varje mening. Vi går igenom alla meningar tillsammans, därefter får de bearbeta sina texter ytterligare en gång utifrån sina nyvunna kunskaper.

Konsten att läsa högt

Nästa steg är att öva högläsning. Vad innebär det att läsa med flyt? Läraren högläser och illustrerar olika fallgropar (en i taget) som att exempelvis läsa för fort, inte stanna vid skiljetecken, läsa monotont och att fel-läsa betydelsebärande ord. Sedan övar eleverna högläsning i par. Först får man lyssna när kompisen läser den egna texten, sedan läser man själv texten högt. Likadant med andra texten. De som vill får bearbeta sin text ytterligare inför publiceringen.

Publicera texterna

Vi gick till ettornas klassrum för att hålla en sagostund. Detta var valfritt, alla sjuor ville inte högläsa. De som ville högläsa fick göra det för två barn i taget. Sedan bytte sjuorna plats med varandra, de läste sin saga tre gånger för tre olika elevpar.

LGR 11 Förmåga

Formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer samt anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang.

Centralt innehåll

Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.

Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form. Hur man ger och tar emot respons på texter.

Redigering och disposition av texter med hjälp av dator.

Lyrisk, dramatisk, sagor och myter.

Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.

Kunskapskrav

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter med **gott flyt** genom att, på ett **ändamålsenligt** sätt, välja och använda lässtrategier utifrån olika texters särdrag. Eleven kan skriva olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **utvecklade** textbindningar samt **relativt väl** fungerande anpassning till texttyp, språkliga normer och strukturer.

Dessutom kan eleven ge **utvecklade** omdömen om texters innehåll och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet, kvalitet och uttrycksfullhet på ett **relativt väl** fungerande sätt.